

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (πρώτο πενταμελές τμήμα)
της 28ης Ιανουαρίου 1999 *

Στην υπόθεση T-14/96,

Bretagne Angleterre Irlande (BAI), εταιρία γαλλικού δικαίου, με έδρα το Roscoff (Γαλλία), εκπροσωπούμενη από τον Jean-Michel Payre, δικηγόρο Παρισίων, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο Aloyse May, 31, Grand-rue,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τους Gérard Rozet, νομικό σύμβουλο, και Anders Christian Jessen, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Carlos Gómez de la Cruz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής,

υποστηριζομένης από

το **Βασίλειο της Ισπανίας**, εκπροσωπούμενο, κατά την έγγραφη διαδικασία, από τον Luis Pérez de Ayala Becerril και, κατά την προφορική διαδικασία, από τον Santiago Ortíz Vaamonde, abogados del Estado, της υπηρεσίας κοινοτικών διαφορών, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία της Ισπανίας, 4-6, boulevard Emmanuel Servais,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

και

τη **Ferries Golfo de Vizcaya SA**, εταιρία ισπανικού δικαίου με έδρα το Bilbao (Ισπανία), εκπροσωπούμενη, κατά την έγγραφη διαδικασία, από τον Julian Ellison και, κατά την προφορική διαδικασία, από τους Julian Ellison και Mark Clough, solicitors, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο το δικηγορικό γραφείο Bonn και Schmitt, 62, avenue Guillaume,

παρεμβαίνοντες,

που έχει ως αντικείμενο την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής της 7ης Ιουνίου 1995 περί περατώσεως της διαδικασίας εξετάσεως που κινήθηκε βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ (ενισχύσεις υπέρ της **Ferries Golfo de Vizcaya SA**), η οποία κοινοποιήθηκε στην Ισπανική Κυβέρνηση στις 11 Ιουλίου 1995 και δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* (ΕΕ 1995, C 321, σ. 4),

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(πρώτο πενταμελές τμήμα),

συγκείμενο από τους B. Vesterdorf, Πρόεδρο, C. W. Bellamy, R. M. Moura Ramos, J. Pirrung και P. Mengozzi, δικαστές,

γραμματέας: B. Pastor, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 16ης Ιουνίου 1998,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Το ιστορικό της διαφοράς

- 1 Η προσφεύγουσα εκμεταλλεύεται προ πολλού, υπό την ονομασία Brittany Ferries, μια γραμμή μεταξύ των λιμένων του Plymouth στο Ηνωμένο Βασίλειο και του Santander στην Ισπανία. Με έγγραφο της 21ης Σεπτεμβρίου 1992, υπέβαλε καταγγελία στην Επιτροπή σχετικά με τις σημαντικές επιδοτήσεις που επρόκειτο να χορηγηθούν από το επαρχιακό συμβούλιο της Vizcaya και τη βασιλική κυβέρνηση στη Ferries Golfo de Vizcaya SA, εταιρία ισπανικού δικαίου που συστάθηκε από τη Vapores Surdíaz Bilbao, SA, εταιρία ισπανικού δικαίου, και την P & O European Ferries (Portsmouth) Ltd, βρετανική εταιρία, με σκοπό την εκμετάλλευση από τον Μάρτιο του 1993 μιας τακτικής γραμμής μεταξύ των λιμένων του Portsmouth και του Bilbao.
- 2 Με τον τρόπο αυτόν, η καταγγέλινα γνωστοποίησε στην Επιτροπή διάφορα πληροφοριακά στοιχεία που διέθετε σχετικά με τη συμφωνία που επρόκειτο να υπογραφεί μεταξύ της Ferries Golfo de Vizcaya και των βασιικών αρχών με σκοπό να επιδοτηθεί κατά τα τρία πρώτα έτη εκμεταλλεύσεως η λειτουργία της γραμμής Bilbao-Portsmouth. Επιπλέον, ζήτησε ρητώς από την Επιτροπή να κινήσει διαδικασία εφαρμογής των άρθρων 92 και 93 της Συνθήκης ΕΚ.
- 3 Η Ισπανική Κυβέρνηση κλήθηκε, με έγγραφο της 30ής Νοεμβρίου 1992, να παράσχει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες σχετικά με το εν λόγω καθεστώς ενισχύσεως, ώστε να μπορέσει η Επιτροπή να εξετάσει αν το καθεστώς αυτό συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, σύμφωνα με το άρθρο 92 της Συνθήκης. Κατόπιν εγγράφου οχλήσεως της Επιτροπής της 5ης Φεβρουαρίου 1993, η Ισπανική Κυβέρνηση διαβίβασε την απάντησή της την 1η Απριλίου 1993.

- 4 Στις 11 Φεβρουαρίου 1993 η προσφεύγουσα υπέβαλε στην Επιτροπή συμπληρωματικές παρατηρήσεις σχετικά με τις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στη Ferries Golfo de Vizcaya, με τις οποίες παρατηρήσεις ενέμεινε στην ύπαρξη επειγουσας ανάγκης να κινηθεί η διαδικασία εξετάσεως που ζήτησε με την καταγγελία της, λαμβανομένης υπόψη της επικείμενης ενάρξεως της παροχής μεταφορικών υπηρεσιών στη γραμμή Bilbao-Portsmouth. Διευκρίνισε συναφώς ότι, εφόσον η γραμμή αυτή ανταγωνίζεται ευθέως τη γραμμή που εκμεταλλεύεται, το άνοιγμά της, υπό τους όρους που συμφωνήθηκαν με τις ισπανικές αρχές, μπορούσε να θίξει σοβαρά τα συμφέροντά της.
- 5 Από το κείμενο της συμφωνίας που υπογράφηκε στις 9 Ιουλίου 1992 μεταξύ, αφενός, του επαρχιακού συμβουλίου της Vizcaya και του υπουργείου εμπορίου και τουρισμού της βασιλικής κυβερνήσεως και, αφετέρου, της Ferries Golfo de Vizcaya (στο εξής: συμφωνία του 1992 ή αρχική συμφωνία) προκύπτει ότι για την περίοδο από τον Μάρτιο του 1993 μέχρι τον Μάρτιο του 1996 οι συμβληθείσες αρχές ανέλαβαν τη δέσμευση να αποκτήσουν συνολικά 26 000 ταξιδιωτικά δελτία (vouchers) για τη ναυτιλιακή γραμμή Bilbao-Portsmouth. Το ανώτατο αντάλλαγμα που οι δημόσιες αρχές θα κατέβαλλαν στη Ferries Golfo de Vizcaya καθορίστηκε σε 911 800 000 πεσέτες (PTA). Συμφωνήθηκε τιμή 34 000 PTA ανά επιβάτη για το 1993-94 και, υπό την επιφύλαξη τροποποίησης, εκτιμώμενη τιμή 36 000 PTA για το 1994-95 και 38 000 PTA για το 1995-96.
- 6 Στις 29 Σεπτεμβρίου 1993 η Επιτροπή αποφάσισε να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης. Θεώρησε ότι η συμφωνία του 1992 δεν αποτελούσε συνήθη εμπορική πράξη, δεδομένου ότι αφορούσε την επί τριετία απόκτηση προκαθορισμένου αριθμού ταξιδιωτικών δελτίων, η συμφωνηθείσα τιμή ήταν ανώτερη της εμπορικής τιμής, τα ταξιδιωτικά δελτία έπρεπε να πληρωθούν ακόμη και για ταξίδια που δεν έγιναν καθόλου ή έγιναν σε άλλα λιμάνια και περιείχε δέσμευση αποσβέσεως όλων των ζημιών που θα καταγράφονταν τα τρία πρώτα έτη εκμεταλλεύσεως της νέας υπηρεσίας, οπότε το στοιχείο του εμπορικού κινδύνου είχε εξαλειφθεί για τη Ferries Golfo de Vizcaya. Λαμβανομένων υπόψη των πληροφοριών που της είχαν ανακοινωθεί, η Επιτροπή εκτίμησε ότι η χρηματοοικονομική ενίσχυση προς τη Ferries Golfo de Vizcaya αποτελούσε κρατική ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης και δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις για να μπορέσει να κηρυχθεί συμβίβασιμη με την κοινή αγορά.

- 7 Με έγγραφο της 13ης Οκτωβρίου 1993, η απόφαση αυτή κοινοποιήθηκε στην Ισπανική Κυβέρνηση, η οποία κλήθηκε να βεβαιώσει ότι θα αναστείλει όλες τις καταβολές στο πλαίσιο του εν λόγω καθεστώτος ενισχύσεως μέχρι τη λήψη τελικής αποφάσεως από την Επιτροπή, καθώς και να διατυπώσει τα σχόλιά της και υποβάλει όλα τα αναγκαία στοιχεία για την αξιολόγηση του καθεστώτος αυτού.
- 8 Η απόφαση κινήσεως διαδικασίας σχετικά με τις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν από την Ισπανία στη Ferries Golfo de Vizcaya κατέστη το αντικείμενο ανακοινώσεως της Επιτροπής προς τα άλλα κράτη μέλη και τα ενδιαφερόμενα μέρη, η οποία δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* (ΕΕ 1994, C 70, σ. 5) για να μπορέσουν να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους.
- 9 Στις 7 Μαρτίου 1995 το επαρχιακό συμβούλιο της Vizcaya και η Ferries Golfo de Vizcaya συνήψαν νέα συμφωνία (στο εξής: συμφωνία του 1995 ή νέα συμφωνία). Από το κείμενο της συμφωνίας αυτής προκύπτει ότι η δημόσια αρχή ανέλαβε τη δέσμευση να αποκτήσει, για την περίοδο από τον Ιανουάριο του 1995 μέχρι τον Δεκέμβριο του 1998, συνολικά 46 500 ταξιδιωτικά δελτία για τη ναυτιλιακή γραμμή Bilbao-Portsmouth που εκμεταλλεύεται η Ferries Golfo de Vizcaya. Το συνολικό αντάλλαγμα που έπρεπε να καταβληθεί από τη δημόσια αρχή καθορίστηκε σε 985 500 000 ΡΤΑ, από τις οποίες 300 000 000 ΡΤΑ έπρεπε να καταβληθούν το 1995, 315 000 000 ΡΤΑ το 1996, 198 000 000 ΡΤΑ το 1997 και 172 500 000 ΡΤΑ το 1998. Η τιμή ανά επιβάτη συμφωνήθηκε σε 20 000 ΡΤΑ για το 1995, 21 000 ΡΤΑ για το 1996, 22 000 ΡΤΑ για το 1997 και 23 000 ΡΤΑ για το 1998. Οι τιμές αυτές οφείλονταν σε έκπτωση λόγω της δεσμεύσεως του επαρχιακού συμβουλίου της Vizcaya για τη μακροπρόθεσμη απόκτηση δελτίων. Υπολογίστηκαν βάσει τιμής αναφοράς 22 000 ΡΤΑ, η οποία ήταν η εμπορική τιμή που είχε γνωστοποιηθεί στο κοινό για το 1994, πλέον 5 % ετησίως, πράγμα που ανέβασε την τιμή αυτή σε 23 300 ΡΤΑ το 1995, 24 500 ΡΤΑ το 1996, 25 700 ΡΤΑ το 1997 και 26 985 ΡΤΑ το 1998.
- 10 Στις 7 Ιουνίου 1995 η Επιτροπή έλαβε την απόφαση περατώσεως της διαδικασίας εξετάσεως που κινήθηκε σχετικά με τις ενισχύσεις υπέρ της Ferries Golfo de Vizcaya (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση). Αυθιμερόν εξέδωσε το ανακοινωθέν τύπου IP/95/579, το οποίο ανήγγειλε τη λήψη της αποφάσεως αυτής και περιείχε περίληψη της αιτιολογίας της.

- 11 Με έγγραφο της 12ης και 16ης Ιουνίου 1995, η προσφεύγουσα ζήτησε να της ανακοινωθεί το κείμενο της προσβαλλομένης αποφάσεως. Σε απάντηση οι υπηρεσίες της Επιτροπής της διαβίβασαν, με τηλεομοιοτυπία της 19ης Ιουνίου 1995, το πιο πάνω ανακοινωθέν τύπου.
- 12 Η προσβαλλόμενη απόφαση κοινοποιήθηκε στην Ισπανική Κυβέρνηση στις 11 Ιουλίου 1995. Η ανακοίνωση προς τα άλλα κράτη μέλη και τους άλλους ενδιαφερόμενους, στην οποία παρτίθετο το κείμενο της αποφάσεως αυτής, δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* της 1ης Δεκεμβρίου 1995 (ΕΕ C 321, σ. 4). Με τηλεομοιοτυπία της 8ης Δεκεμβρίου 1995, οι υπηρεσίες της Επιτροπής διαβίβασαν στην προσφεύγουσα αντίγραφο του κειμένου που δημοσιεύθηκε κατά τα πιο πάνω.
- 13 Πριν λάβει την τηλεομοιοτυπία αυτή, η προσφεύγουσα, διαθέτοντας μόνο το ανακοινωθέν τύπου που της διαβιβάστηκε στις 19 Ιουνίου 1995, ζήτησε κατ' επανάληψη να γνωρίσει το κείμενο της αποφάσεως που έλαβε η Επιτροπή στις 7 Ιουνίου 1995. Στις 28 Νοεμβρίου 1995 απέστειλε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου αγωγή αποζημίωσης για την αποκατάσταση της ζημίας που ισχυριζόταν ότι υπέστη λόγω της καθυστερήσεως με την οποία η Επιτροπή της ανακοίνωσε την απόφασή της. Η αγωγή αυτή πρωτοκολλήθηκε στις 18 Δεκεμβρίου 1995, υπό τα στοιχεία Τ-230/95, αφότου το κείμενο της προσβαλλομένης αποφάσεως είχε ανακοινωθεί στην προσφεύγουσα.

Η προσβαλλόμενη απόφαση

- 14 Κατά την απόφαση, η αρχική συμφωνία ανεστάλη μετά την απόφαση που έλαβε η Επιτροπή στις 29 Σεπτεμβρίου 1993 να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης. Η Ferries Golfo de Vizcaya φρόντισε για τη σύσταση εγγυοδοσίας σχετικά με το ποσό που έπρεπε να επιστρέψει, περιλαμβανομένων των τόκων που υπολογίστηκαν με βάση το επιτόκιο των εμπορικών τραπεζών στο Ηνωμένο Βασίλειο αυξημένο κατά 1 %.

- 15 Η προσβαλλόμενη απόφαση τονίζει στη συνέχεια ότι η συμφωνία του 1995 επιφέρει σειρά σημαντικών τροποποιήσεων για να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις της Επιτροπής. Η βασική κυβέρνηση δεν είναι πλέον μέρος της συμφωνίας αυτής, η οποία θα ισχύει από το 1995 μέχρι το 1998. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρασχέθηκαν στην Επιτροπή, ο αριθμός των ταξιδιωτικών δελτίων που πρέπει να αγοράσει το επαρχιακό συμβούλιο καθορίστηκε βάσει των προβλέψεων αποδοχής της προσφοράς από ορισμένες ομάδες προσώπων με χαμηλά εισοδήματα και από τις ομάδες που καλύπτονται από κοινωνικά και πολιτιστικά προγράμματα, περιλαμβανομένων των σχολικών ομάδων, των νέων και των ηλικιωμένων. Η τιμή των ταξιδιωτικών δελτίων είναι χαμηλότερη από την τιμή των εισιτηρίων που περιλαμβάνεται σε διαφημιστικό φυλλάδιο για τη σχετική περίοδο, σύμφωνα με τη συνήθη πρακτική μείωσης των τιμών όταν οι εμπορικές υπηρεσίες παρέχονται σε μεγάλο αριθμό προσώπων. Όλα τα άλλα σημεία της συμφωνίας ως προς τα οποία υπήρχαν ερωτηματικά δεν περιλαμβάνονται στην τροποποιημένη συμφωνία.
- 16 Στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή διαπιστώνει επίσης ότι η βιωσιμότητα της προτεινόμενης από τη Ferries Golfo de Vizcaya υπηρεσίας αποδείχθηκε από τα επιτευχθέντα εμπορικά αποτελέσματα και ότι η εταιρία αυτή κατάφερε να ασκεί τις δραστηριότητές της χωρίς να προσφύγει σε κρατική ενίσχυση. Δεν διαθέτει κανένα ειδικό δικαίωμα στο λιμάνι του Bilbao και η προτεραιότητά της στην αποβάθρα περιορίζεται στη συγκεκριμένη ώρα απόπλου και κατάπλου των πλοίων της, πράγμα που όντως επιτρέπει στα άλλα πλοία να χρησιμοποιούν την αποβάθρα σε άλλα χρονικά σημεία. Η Επιτροπή θεωρεί ότι, τώρα, η νέα συμφωνία, της οποίας σκοπός είναι να ωφεληθούν οι κάτοικοι που χρησιμοποιούν τις τοπικές μεταφορικές υπηρεσίες, αντικατοπτρίζει, κατά τον έναν ή τον άλλο τρόπο, την ύπαρξη συνήθους και θεμιτής εμπορικής σχέσεως όσον αφορά την τιμολόγηση των παρεχομένων υπηρεσιών.
- 17 Η Επιτροπή θεώρησε, κατά συνέπεια, ότι η νέα συμφωνία δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση και αποφάσισε να περατώσει τη διαδικασία που κινήθηκε στις 29 Σεπτεμβρίου 1993.

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 18 Το δικόγραφο με το οποίο ασκήθηκε η παρούσα προσφυγή πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου την 1η Φεβρουαρίου 1996.

- 19 Με δικόγραφα που πρωτοκολλήθηκαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου, αντιστοίχως, στις 12 και 14 Ιουνίου 1996, το Βασίλειο της Ισπανίας και η Ferries Golfo de Vizcaya ζήτησαν να παρέμβουν υπέρ της καθής. Με έγγραφο της 28ης Ιουνίου και 2ας Αυγούστου 1996, η προσφεύγουσα ζήτησε όπως το έγγραφο που αποτελεί το παράρτημα ΙΙΙ του υπομνήματος απαντήσεως τύχει εμπιστευτικής μεταχειρίσεως τόσο έναντι του Βασιλείου της Ισπανίας όσο και έναντι της Ferries Golfo de Vizcaya.
- 20 Με διάταξη της 13ης Νοεμβρίου 1996, το Πρωτοδικείο (πρώτο πενταμελές τμήμα) δέχθηκε τις πιο πάνω αιτήσεις παρεμβάσεως. Επιπλέον, το Πρωτοδικείο απέρριψε τις αιτήσεις εμπιστευτικής μεταχειρίσεως που υπέβαλε η προσφεύγουσα, αλλά της επέτρεψε να αφαιρέσει το σχετικό έγγραφο από τη δικογραφία πριν οι δύο παρεμβαίνοντες αποκτήσουν πρόσβαση σ' αυτή. Η προσφεύγουσα υπέβαλε σχετική αίτηση εντός της προθεσμίας που της έταξε ο Γραμματέας.
- 21 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων. Ωστόσο, με έγγραφο της 7ης Μαΐου 1998, κάλεσε την καθή να προσκομίσει το πλήρες κείμενο της συμφωνίας του 1995. Η Επιτροπή κατέθεσε το έγγραφο αυτό στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 14 Μαΐου 1998.
- 22 Κατά τη συνεδρίαση της 16ης Ιουνίου 1998, οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις ερωτήσεις που έθεσε το Πρωτοδικείο.
- 23 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:
- να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση·
 - να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα·

— να καταδικάσει τους παρεμβαίνοντες στα δικαστικά έξοδα που προκλήθηκαν από τις παρεμβάσεις τους.

24 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να κηρύξει την προσφυγή απαράδεκτη·

— επικουρικώς, να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη·

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

25 Το Βασίλειο της Ισπανίας, παρεμβαίνον, ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να κηρύξει την προσφυγή απαράδεκτη·

— επικουρικώς, να απορρίψει την προσφυγή·

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

26 Η παρεμβαίνουσα Ferries Golfo de Vizcaya ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να κηρύξει την προσφυγή απαράδεκτη·

— να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη·

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα της παρεμβαίνουσας στην παρούσα δίκη.

Επί του παραδεκτού

Επιχειρήματα των διαδίκων

27 Η Επιτροπή, υποστηριζόμενη από τους παρεμβαίνοντες, θεωρεί ότι η παρούσα προσφυγή ασκήθηκε εκπροθέσμως και πρέπει να κηρυχθεί απαράδεκτη. Τονίζει ότι, μεταξύ των περιστατικών που αφορά το άρθρο 173, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης, το περιστατικό που έχει αποφασιστική σημασία για την έναρξη της προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής είναι το πρώτο χρονικά, και εν προκειμένω το γεγονός ότι η προσφεύγουσα έλαβε γνώση της πράξεως. Από απλή αντιπαραβολή του κειμένου της αποφάσεως, όπως δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, και του κειμένου του ανακοινωθέντος τύπου που διαβιβάστηκε στην προσφεύγουσα προκύπτει ότι στο δεύτερο κείμενο περιλαμβάνεται το ουσιώδες μέρος της προσβαλλομένης αποφάσεως, ειδικότερα δε η ανάλυση βάσει της οποίας η Επιτροπή συνήγαγε ότι η συμφωνία του 1995 δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το περιεχόμενο της αποφάσεώς της της 7ης Ιουνίου 1995 γνωστοποιήθηκε στην προσφεύγουσα με τηλεομοιοτυπία της 19ης Ιουνίου 1995, οπότε από την ημερομηνία αυτή η προσφεύγουσα ήταν σε θέση να ασκήσει το δικαίωμά της προσφυγής.

28 Ισχυρίζεται ότι το ανακοινωθέν τύπου που εξέδωσε στις 7 Ιουνίου 1995 μπορεί να θεωρηθεί πράξη δεκτική προσφυγής που κοινοποιήθηκε στην προσφεύγουσα στις 19 Ιουνίου 1995. Η δημοσίευση της αποφάσεως στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* της 1ης Δεκεμβρίου 1995 δεν αποτελεί παρά επιβεβαιωτική πράξη παλαιότερης πράξεως μη προσβληθείσας από την προσφεύγουσα εντός της προθεσμίας του άρθρου 173 της Συνθήκης. Επιπλέον, διευκρινίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν κοινοποιήθηκε στην προσφεύγουσα στις 8 Δεκεμβρίου 1995. Η απόφαση αυτή απλώς της ανακοινώθηκε την ημερομηνία αυτή, δεδομένου ότι κοινοποιήθηκε στις 11 Ιουλίου 1995 στο Βασίλειο της Ισπανίας, τον μοναδικό αποδέκτη της.

- 29 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η ένσταση απαραδέκτου που προβάλλει η Επιτροπή είναι όχι μόνον νόμω αβάσιμη αλλά και εντελώς άστοχη. Φρονεί ότι είναι τουλάχιστον υπερβολικό εκ μέρους της Επιτροπής να έρχεται σήμερα να υποστηρίζει ότι η προσφυγή ακυρώσεως είναι εκπρόθεσμη, ενώ αρνείτο να της ανακοινώσει το πλήρες και επίσημο κείμενο της προσβαλλομένης αποφάσεως πριν από τη δημοσίευσή του στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*.
- 30 Κατά την προσφεύγουσα, από το σαφές και ακριβές κείμενο του άρθρου 173, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης προκύπτει ότι μόνον ελλείψει δημοσιεύσεως της πράξεως, ή ελλείψει κοινοποιήσεώς της, η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής μπορεί να αρχίσει να τρέχει από άλλη ημερομηνία, και συγκεκριμένα από την ημέρα που ο προσφεύγων έλαβε γνώση της πράξεως αυτής.
- 31 Προσθέτει ότι, εφόσον ιδιαίτερο γνώρισμα του ανακοινωθέντος τύπου είναι να φέρει σε γνώση του κοινού μια συνοπτική, άρα ελλιπή, πληροφορία, είναι φανερό ότι δεν μπορεί να γνωστοποιήσει κατά τρόπο σαφή και μη διαφορούμενο το περιεχόμενο μιας αποφάσεως της Επιτροπής ούτε να παράσχει στον ενδιαφερόμενο τη δυνατότητα να κάνει χρήση του δικαιώματός του ασκήσεως προσφυγής. Κατά τα λοιπά, αρκεί να συγκριθεί το κείμενο του ανακοινωθέντος τύπου της 7ης Ιουνίου 1995 με το κείμενο που δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* για να διαπιστωθεί ότι το ανακοινωθέν τύπου πόρρω απέχει από το να αναπαραγάγει το κείμενο της αποφάσεως της Επιτροπής για την οποία κάνει λόγο.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 32 Κατά το άρθρο 173, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης, οι προσφυγές που προβλέπει το άρθρο αυτό πρέπει να ασκούνται εντός δύο μηνών υπολογιζομένων, αναλόγως της περιπτώσεως, από τη δημοσίευση της πράξεως, από την κοινοποίησή της στον προσφεύγοντα ή, ελλείψει δημοσιεύσεως ή κοινοποιήσεως, από την ημερομηνία που ο προσφεύγων έλαβε γνώση της πράξεως.
- 33 Από το ίδιο το γράμμα της διατάξεως αυτής προκύπτει ότι το κριτήριο κατά το οποίο η ημερομηνία που ο προσφεύγων έλαβε γνώση της πράξεως αποτελεί το σημείο αφετηρίας της προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής έχει επικουρικό χαρακτήρα σε σχέση με τα κριτήρια της δημοσιεύσεως ή της κοινοποιήσεως της πράξεως (απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Μαρτίου 1998, C-122/95, Γερμανία κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1998, σ. I-973, σκέψη 35).

- 34 Μολονότι η δημοσίευση δεν αποτελεί προϋπόθεση για την εφαρμογή των αποφάσεων της Επιτροπής να περατώσει μια διαδικασία εξετάσεως ενισχύσεων βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, κατά πάγια πρακτική την οποία εξήγγειλε η ίδια η Επιτροπή, ιδίως με το έγγραφό της προς τα κράτη μέλη της 27ης Ιουνίου 1989, το οποίο δημοσιεύθηκε στο *Δίκαιο του ανταγωνισμού στις Ευρωπαϊκές Κοινοότητες* (τόμος II Α, «Κανόνες που έχουν εφαρμογή στις κρατικές ενισχύσεις», 1995), καθώς και με την *Εικοστή Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού* (1990, σημείο 170), οι αποφάσεις αυτές δημοσιεύονται στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*.
- 35 Η επίδικη απόφαση δημοσιεύθηκε την 1η Δεκεμβρίου 1995. Πρέπει επιπλέον να τονιστεί ότι, εν προκειμένω, η προσφεύγουσα μπορούσε θεμιτώς να αναμείνει ότι η απόφαση αυτή θα δημοσιευθεί στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, λαμβανομένων υπόψη της ανωτέρω πρακτικής και του γεγονότος ότι, με έγγραφο της 4ης Αυγούστου 1995, οι υπηρεσίες της Επιτροπής επιβεβαίωσαν ρητώς στην προσφεύγουσα ότι η απόφαση θα δημοσιευθεί τις προσεχείς εβδομάδες (βλ., με το αυτό περιεχόμενο, την προαναφερθείσα απόφαση Γερμανία κατά Συμβουλίου, σκέψεις 36 και 37).
- 36 Υπό τις συνθήκες αυτές, οι ισχυρισμοί της Επιτροπής και των παρεμβαίνόντων ότι η προσφεύγουσα έλαβε επαρκώς γνώση της προσβαλλομένης αποφάσεως ήδη από τις 19 Ιουνίου 1995, ημερομηνία που το προαναφερθέν ανακοινωθέν τύπου διαβιβάστηκε με τηλεομοιοτυπία, δεν ασκούν επιρροή για τον καθορισμό του σημείου αφετηρίας της προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής. Συγκεκριμένα, ουδείς λόγος συντρέχει να εφαρμοστεί εν προκειμένω το επικουρικό προβλεπόμενο από το άρθρο 173, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης κριτήριο της γνώσεως της αποφάσεως. Εφόσον δεν αμφισβητείται ότι η απόφαση δεν κοινοποιήθηκε νωρίτερα στην προσφεύγουσα, το Πρωτοδικείο συνάγει ότι η ημερομηνία δημοσίευσής είναι εκείνη από την οποία άρχισε η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής (βλ., με το αυτό περιεχόμενο, την προαναφερθείσα απόφαση Γερμανία κατά Συμβουλίου, σκέψη 39).
- 37 Επομένως, η ένσταση απαραδέκτου που αντλείται από το εκπρόθεσμο της παρούσας προσφυγής πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη.

Επί της ουσίας

- 38 Η προσφεύγουσα προβάλλει τέσσερις λόγους ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως. Με τον πρώτο προβάλλεται προσβολή των δικαιωμάτων υπερασπίσεως. Ο δεύτερος αντλείται από ανεπαρκή αιτιολογία της αποφάσεως. Ο τρίτος στηρίζεται σε πρόδηλες πλάνες που εμφιλοχώρησαν στην απόφαση αυτή. Τέλος, με τον τέταρτο προβάλλεται παράβαση εκ μέρους της Επιτροπής του άρθρου 92, παράγραφος 1, και άλλων διατάξεων της Συνθήκης.
- 39 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι με πολλά από τα επιχειρήματα που προβάλλονται στο πλαίσιο του δευτέρου, τρίτου και τετάρτου λόγου ακυρώσεως επιδιώκεται στην ουσία να αποδειχθεί ότι η Επιτροπή πεπλανημένως συνήγαγε ότι η καταβολή ορισμένων ποσών στη Ferries Golfo de Vizcaya από τις βασικές αρχές εντάσσεται στην εκτέλεση μιας συνήθους εμπορικής συμφωνίας και δεν αποτελεί επιδότηση για τη λειτουργία της επιχειρήσεως αυτής. Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να εξεταστεί πρώτα ο αντλούμενος από την παράβαση του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης λόγος ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται ότι η Επιτροπή κακώς διαπίστωσε ότι η συμφωνία του 1995 δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση υπό την έννοια της διατάξεως αυτής. Συνεπώς, πρέπει να εξεταστούν από κοινού, με το να τους δοθεί νέος χαρακτηρισμός, τα επιχειρήματα που οι διάδικοι διατύπωσαν στο πλαίσιο των άλλων λόγων ακυρώσεως, στο μέτρο που τα επιχειρήματα αυτά συνδέονται με τον λόγο ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλεται παράβαση του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

Επί του λόγου ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλεται παράβαση του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 40 Στο πλαίσιο του τετάρτου λόγου ακυρώσεως, η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι προέβη σε εσφαλμένη εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 1, καθότι δεν επιχείρησε να καθορίσει αν η μαζική απόκτηση ταξιδιωτικών δελτίων από τις ισπανικές αρχές ενίσχυσε τη θέση της Ferries Golfo de Vizcaya στην αγορά σε σχέση με τις ανταγωνιστικές επιχειρήσεις (απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Σεπτεμβρίου 1980, 730/79, Philip Morris κατά Επιτροπής, Συλ-

λογή τόμος 1980/III, σ. 13, σκέψη 11). Τονίζει ότι, σε αντίθεση με ό,τι απορρέει από την αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως, ο χαρακτηρισμός ενός μέτρου ως κρατικής ενισχύσεως δεν εξαρτάται από την αποδοτικότητα ή τη βιωσιμότητα της επιχειρήσεως υπέρ της οποίας ελήφθη το μέτρο αυτό. Επιπλέον, η προσφεύγουσα διατείνεται ότι η εγγύηση αγοράς, επί σειρά ετών, ταξιδιωτικών δελτίων ενισχύει κατ' ανάγκη τη θέση της ωφελουμένης επιχειρήσεως, παρέχοντάς της, για παράδειγμα, τη δυνατότητα να οργανώνει χωρίς κίνδυνο διαφημιστικές εκστρατείες σχετικά με την ύπαρξη μειωμένων τιμών, έχουσες ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα να στραφεί η πελατεία μακριά από τους ανταγωνιστές της.

41 Η προσφεύγουσα φρονεί ότι ο κοινωνικός σκοπός της συμφωνίας του 1995, του οποίου έγινε επίκληση ενώπιον της Επιτροπής, δεν είναι παρά πρόσχημα και ότι, εν πάση περιπτώσει, ο κοινωνικός χαρακτήρας των κρατικών επεμβάσεων δεν αρκεί για να αποφύγουν αμέσως τον χαρακτηρισμό ως ενισχύσεων υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Παραθέτει συναφώς την απόφαση του Δικαστηρίου της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, C-241/94, Γαλλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1996, σ. I-4551, σκέψεις 20 και 21). Επιπλέον, ακόμη και αν θεωρηθεί ότι ο κοινωνικός σκοπός ήταν πραγματικός, πράγμα που η προσφεύγουσα αμφισβητεί, ο τρόπος υλοποιήσεώς του δεν ήταν αναγκαίος για την επίτευξή του. Κατά την άποψή της, η οργάνωση ταξιδιών κοινωνικού τουρισμού δεν συνεπάγεται οπωσδήποτε ότι τα ταξίδια αυτά πρέπει να γίνουν μόνο με έναν τρόπο, εν προκειμένω με θαλάσσια μεταφορά, και μέσω μόνο μιας επιχειρήσεως.

42 Στο πλαίσιο του δευτέρου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται έλλειψη αιτιολογίας, η προσφεύγουσα τονίζει ότι η επίδικη απόφαση δεν αποδεικνύει την ύπαρξη συγκεκριμένων σχεδίων που κατέστησαν αναγκαία την εκ των προτέρων απόκτηση ταξιδιωτικών δελτίων πολλά χρόνια πριν από τα ταξίδια. Έτσι, θέτει υπό αμφισβήτηση την πραγματική χρησιμοποίηση των ταξιδιωτικών δελτίων που οι βασικές αρχές δεσμεύτηκαν να αποκτήσουν για την περίοδο από το 1995 μέχρι το 1998. Η προσφεύγουσα υπενθυμίζει ότι εξέφρασε τον φόβο μήπως η απόκτηση από τις δημόσιες αρχές ταξιδιωτικών δελτίων στο πλαίσιο της αρχικής συμφωνίας είναι προδήλως πλασματική και αποτελεί συγκεκριμένη επιδίωξη. Υπογραμμίζει ότι, κατά την πρακτική των ναυτιλιακών εταιριών, η δημόσια αρχή που επιθυμεί να αποκτήσει ταξιδιωτικά δελτία δεν χρειάζεται να συνάψει συμφωνία όπως η επίμαχη. Της αρκεί να αποκτήσει τα ταξιδιωτικά δελτία την ημέρα που πραγματοποιείται το συγκεκριμένο σχέδιο, καθόσον τα τιμολόγια προβλέπουν πάντοτε ειδικές τιμές για ομάδες επιβατών και υπάρχει πάντοτε η δυνατότητα να γίνει διαπραγματεύση σχετικά με τις τιμές.

- 43 Όσο για την πραγματική ύπαρξη των σχεδίων που επικαλέστηκαν οι βασικές αρχές, η προσφεύγουσα επικρίνει τις περιλαμβανόμενες στην προσβαλλόμενη απόφαση αναφορές στην «πείρα από άλλα παρόμοια κοινωνικά προγράμματα» και στο ζωνρό ενδιαφέρον που έδειξαν τα «πρόσωπα τα οποία είχαν καταφύγει στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά τη διάρκεια του ισπανικού εμφυλίου πολέμου». Διερωτάται ποια κοινωνικά προγράμματα χρησιμοποιήθηκαν για σύγκριση στην ανάλυση της Επιτροπής, καθώς και ποιος είναι ο αριθμός των πρώην εξοριστών στο Ηνωμένο Βασίλειο που εξακολουθούν να βρίσκονται στη ζωή και επιθυμούν να επισκεφθούν τους τόπους της προσωρινής εξορίας τους χρησιμοποιώντας τη γραμμή της ανταγωνιστικής της.
- 44 Επιπλέον, η προσφεύγουσα φρονεί ότι η Επιτροπή κακώς θεώρησε ότι η συμφωνία του 1995 δεν περιέχει τα στοιχεία που είχαν προηγουμένως επικριθεί ως δυνάμενα να συνεπάγονται κρατική ενίσχυση. Προβάλλει το γεγονός ότι το πρώτο από τα στοιχεία αυτά, δηλαδή η εκ των προτέρων απόκτηση ταξιδιωτικών δελτίων για περίοδο τριών ή τεσσάρων ετών, δεν απαλείφθηκε και περιέχεται και στη νέα συμφωνία.
- 45 Η προσφεύγουσα βάλλει κατά της αβεβαιότητας που απορρέει από τη διατύπωση της αιτιολογίας σχετικά με την ύπαρξη συνήθους και θεμιτής εμπορικής σχέσεως μεταξύ της Ferries Golfo de Vizcaya και του επαρχιακού συμβουλίου της Vizcaya, την οποία αιτιολογία θεωρεί παρά ταύτα ουσιώδη στην οικονομία της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 46 Υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε να αναφερθεί μόνο στον κοινωνικό σκοπό που επιδιώκεται ή προβάλλεται από το σχετικό κράτος μέλος, χωρίς να εξετάσει τις συνέπειες που τα καταβληθέντα ποσά έχουν για τον ανταγωνισμό (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 2ας Ιουλίου 1974, 173/73, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1974, σ. 351, σκέψεις 26 έως 28, και της 30ής Ιανουαρίου 1985, 290/83, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 1985, σ. 439). Εξάλλου, αμφισβητεί τη γενομένη από την Επιτροπή ανάλυση της εξελίξεως του ανταγωνισμού μεταξύ των δύο σχετικών ναυτιλιακών γραμμών. Κατά την προσφεύγουσα, το κρίσιμο ζήτημα δεν είναι αν η Brittany Ferries είχε ζημιές κατόπιν του ανοίγματος μιας νέας γραμμής που επιδοτήθηκε από τις ισπανικές αρχές. Αντίθετα, το ζήτημα είναι αν η έλλειψη ενισχύσεως θα είχε ως συνέπεια τον αφανισμό της ανταγωνιστικής επιχειρήσεως ή, εν προκειμένω, την εγκατάλειψη του σχεδίου συστάσεως της επιχειρήσεως αυτής (αποφάσεις του Δικαστηρίου Philip Morris κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα, και της 10ης Ιουλίου 1986, 40/85, Βέλγιο κατά Επιτροπής, Συλλογή 1986, σ. 2321).

- 47 Στο πλαίσιο του τρίτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλονται πρόδηλες πλάνες στις οποίες φέρεται ότι υπέπεσε η Επιτροπή, η προσφεύγουσα προσθέτει ότι ο έλεγχος που το Πρωτοδικείο οφείλει να ασκήσει επί της προβαλλομένης αποφάσεως, η οποία διαπιστώνει ότι η νέα συμφωνία δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση, ανάγεται στην ερμηνεία και εφαρμογή της εννοίας της κρατικής ενισχύσεως κατά το άρθρο 92 της Συνθήκης. Δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν έχει αποκλειστική αρμοδιότητα στον τομέα αυτόν, ο δικαστικός έλεγχος δεν μπορεί να περιοριστεί σε πρόδηλες πλάνες εκτιμήσεως (απόφαση του Πρωτοδικείου της 28ης Σεπτεμβρίου 1995, T-95/94, Sytraval και Brink's France κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-2651, σκέψη 54).
- 48 Κατά τη διάρκεια της προφορικής διαδικασίας, η προσφεύγουσα προέβαλε ακόμη ένα επιχείρημα που στηρίζεται στην εξέταση του κειμένου της συμφωνίας του 1995, του οποίου, όπως ισχυρίζεται, έλαβε γνώση μόνο μερικές ημέρες πριν από την επ' ακροατηρίου συζήτηση, αφότου η Επιτροπή, κληθείσα από το Πρωτοδικείο, κατέθεσε στη δικογραφία το πλήρες κείμενο της συμφωνίας αυτής. Παρατηρεί ότι η νέα συμφωνία, για να ικανοποιήσει την κριτική που ασκήθηκε στη συμφωνία του 1992, περιορίζεται στη μείωση της τιμής κάθε ταξιδιωτικού δελτίου, ώστε να μην υπερβαίνει την εμπορική τιμή που γνωστοποιήθηκε στο κοινό για τις σχετικές μεταφορικές υπηρεσίες. Όμως, εφόσον ο αριθμός των ταξιδιωτικών δελτίων που αποκτήθηκαν από τις ισπανικές αρχές ανήλθε από 26 000 σε 46 500, η συνολική επιδότηση που χορηγήθηκε στη Ferries Golfo de Vizcaya βάσει της συμφωνίας του 1995 είναι, παρά ταύτα, ελαφρώς μεγαλύτερη από εκείνη που προέβλεπε η συμφωνία του 1992, καθότι έφθασε τις 985 500 000 ΡΤΑ. Υπό τις συνθήκες αυτές, η προσφεύγουσα αμφισβητεί το συμπέρασμα της Επιτροπής ότι η τροποποίηση της συμφωνίας μεταξύ των δημοσίων αρχών και της Ferries Golfo de Vizcaya είναι ικανή να εξαλείψει τα στοιχεία κρατικής ενισχύσεως που η Επιτροπή εντόπισε στην αρχική συμφωνία.
- 49 Η Επιτροπή αμφισβητεί τη φερόμενη παράβαση του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης και φρονεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εξήγγειλε σαφώς τους λόγους που οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι η νέα συμφωνία δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση. Ο πρώτος λόγος έγκειται στην ίδια την ανάλυση της σχετικής συμφωνίας, η οποία δεν έχει τις πέντε πτυχές που επικρίθηκαν προηγουμένως, με την απόφαση κινήσεως της διαδικασίας του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, ως δυνάμενες να περιέχουν στοιχεία κρατικής ενισχύσεως. Η βιωσιμότητα της Ferries Golfo de Vizcaya δεν είναι παρά ένα από τα στοιχεία που εξετάστηκαν από την Επιτροπή και που επιρρωννύουν την απόφασή της. Εξάλλου, τα στοιχεία που προσκόμισε η ίδια η προσφεύγουσα επιβεβαιώνουν την εν λόγω βιωσιμότητα.

- 50 Η καθής υπογραμμίζει ότι, όταν κινήθηκε η διαδικασία εξετάσεως, εκτίμησε ότι τα στοιχεία που μπορούν να αποτελέσουν κρατική ενίσχυση αντιπροσωπεύουν το 7 % του κόστους λειτουργίας της επιχειρήσεως που έλαβε την ενίσχυση. Λαμβανομένων υπόψη του ανασταλτικού αποτελέσματος που έχει κάθε απόφαση κινήσεως της διαδικασίας, καθώς και του γεγονότος ότι «μπλοκαρίστηκαν» τα ποσά που καταβλήθηκαν προηγουμένως και συστάθηκε εγγυοδοσία για την επιστροφή τους, η Ferries Golfo de Vizcaya στην πραγματικότητα λειτούργησε όλ' αυτά τα χρόνια χωρίς τη στήριξη κρατικής ενισχύσεως. Επιπλέον, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η αγορά των θαλασσιών μεταφορών μεταξύ του βορρά της Ισπανίας και του νότου του Ηνωμένου Βασιλείου έχει διπλασιαστεί και ότι οι δύο επιχειρηματίες κατέχουν σχεδόν ίσο μερίδιο στην αγορά αυτή. Εξ αυτού προκύπτει ότι το άνοιγμα της νέας γραμμής δεν προκάλεσε κατακόρυφη πτώση της ζητήσεως εις βάρος της προσφεύγουσας.
- 51 Η Επιτροπή εκφράζει επιφυλάξεις ως προς το παραδεκτό πολλών επιχειρημάτων που η προσφεύγουσα προέβαλε στο στάδιο του υπομνήματος απαντήσεως. Παρατηρεί ότι η προσφεύγουσα αποδείχθηκε ανίκανη να στηρίξει τον λόγο ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλεται έλλειψη αιτιολογίας της αποφάσεως. Οι αιτιάσεις ότι η Επιτροπή δεν εξέτασε τις συνέπειες που οι μαζικές και μακροπρόθεσμες αγορές ταξιδιωτικών δελτίων έχουν στον ανταγωνισμό και δεν διαπίστωσε ότι η συμφωνία του 1995 έχει και μια πτυχή της αρχικής συμφωνίας που είχε επικριθεί προηγουμένως δεν μπορούν να θεωρηθούν ως αναπτύξεις αυτού του λόγου ακυρώσεως. Δεν αποτελούν ούτε αναπτύξεις του λόγου ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλεται πρόδηλη πλάνη. Εφόσον πρόκειται για νέα επιχειρήματα, η καθής ζητεί από το Πρωτοδικείο να τα κηρύξει απαράδεκτα.
- 52 Όσο για τα παρόμοια κοινωνικά προγράμματα που αναφέρει η απόφαση, η Επιτροπή βεβαιώνει ότι η πείρα που ελήφθη υπόψη δεν αφορά τις γραμμές πορθμείων που συνδέουν την Ισπανία με το Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά προγράμματα που υφίστανται στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Ισπανία, στο πλαίσιο των οποίων γίνονται, μεταξύ άλλων, μεταφορές μεταξύ Ιβηρικής Χερσονήσου και Λατινικής Αμερικής. Η ως συμπληρωματικό στοιχείο αναφορά στους παλαιμάχους του ισπανικού εμφυλίου πολέμου δικαιολογείται από το γεγονός ότι η σύνδεσή τους με το Ηνωμένο Βασίλειο αποδείχθηκε δεόντως στο πλαίσιο της διαδικασίας. Η καθής υποστηρίζει επίσης ότι, διατυπώνοντας αμφιβολίες σχετικά με την πραγματική χρησιμοποίηση των εκ των προτέρων αγορασθέντων ταξιδιωτικών δελτίων, η προσφεύγουσα στρέφεται κατά της προθέσεως των υπευθύνων αρχών, οι οποίες συνέστησαν υπέρ της Επιτροπής την αναγκαία εγγυοδοσία. Έτσι, η προσφεύγουσα εξέρχεται του πεδίου αιτιολογήσεως της

πράξεως για να εισέλθει στο πεδίο της σύμφωνης εκτελέσεώς της, το οποίο θέτει ειδικά προβλήματα και στο πλαίσιο του οποίου η Επιτροπή και οι τυχόν καταγγέλλοντες έχουν ο καθένας τον ρόλο του.

- 53 Σε απάντηση ερωτήσεως που έθεσε το Πρωτοδικείο κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η καθής υπενθύμισε ότι η αρχική της άποψη, όπως εκφράζεται στην απόφαση κινήσεως της διαδικασίας του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, ελήφθη το 1993 βάσει των στοιχείων που η Επιτροπή διέθετε τότε και δεν έχει τον χαρακτήρα οριστικής εκτιμήσεως σχετικά με την ύπαρξη κρατικής ενισχύσεως υπέρ της Ferries Golfo de Vizcaya. Επιπλέον, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι, κατά την εξέταση της νέας συμφωνίας, οι ισπανικές αρχές της διαβίβασαν αξιόπιστα στοιχεία σχετικά με τα πολιτιστικά και κοινωνικά προγράμματα, όπως τα προγράμματα του Insero (εθνικού ινστιτούτου κοινωνικών υπηρεσιών), τα οποία δικαιολογούσαν την εκ των προτέρων απόκτηση από τις δημόσιες αρχές μεγάλων ποσοτήτων ταξιδιωτικών δελτίων. Τα πληροφοριακά αυτά στοιχεία, τα οποία δεν περιείχοντο στον φάκελο της Επιτροπής όταν έλαβε απόφαση επί της συμφωνίας του 1992, ήταν καθοριστικά για την τροποποίηση της αρχικής εκτιμήσεώς της ως προς τη φύση των μαζικών αγορών ταξιδιωτικών δελτίων.
- 54 Το Βασίλειο της Ισπανίας, το οποίο άσκησε παρέμβαση υπέρ της Επιτροπής, φρονεί ότι εν προκειμένω δεν πληρούνται τα αναγκαία στοιχεία για να γίνει δεκτή η ύπαρξη κρατικής ενισχύσεως υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, προσδιόρισε τις τρεις ουσιαστικές προϋποθέσεις της υπάρξεως ενισχύσεως, οι οποίες, κατά την άποψή του, ελλείπουν στην παρούσα υπόθεση: δεν παρασχέθηκε πλεονέκτημα, η συμφωνία δεν ευνοεί συγκεκριμένη επιχείρηση και δεν νοθεύτηκε ο ανταγωνισμός.
- 55 Κανένα πλεονέκτημα δεν παρασχέθηκε στη Ferries Golfo de Vizcaya, καθότι, κατά τη νέα συμφωνία, τα ταξιδιωτικά δελτία αγοράζονται σε τιμή κατώτερη της τιμής της αγοράς. Τούτο αντιστοιχεί σε συνήθη πρακτική, δεδομένου ότι η έκπτωση την οποία χορηγεί ο πωλητής αποτελεί το αντάλλαγμα της δεσμεύσεως που αναλαμβάνει εκ των προτέρων ο αγοραστής να αποκτήσει επί πολλά έτη μεγάλη ποσότητα εισιτηρίων.

- 56 Οι βασικές αρχές δεν είχαν πρόθεση να ευνοήσουν συγκεκριμένη επιχείρηση. Η παρεμβαίνουσα κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι υπήρχε μόνον ένας επιχειρηματίας ικανός να εξασφαλίσει τις μεταφορικές υπηρεσίες που ζητήθηκαν από τις επαρχιακές αρχές για να ωφεληθούν τα πρόσωπα που κατοικούν στο έδαφός τους. Δεδομένου ότι το λιμάνι που εξυπηρετείται από τη γραμμή της προσφεύγουσας βρίσκεται εκτός του εδάφους της Vizcaya και σε σημαντική απόσταση από αυτό, ο ισχυρισμός ότι το επαρχιακό συμβούλιο έπρεπε να υπογράψει τη σχετική συμφωνία με την εν λόγω ναυτιλιακή εταιρεία δεν μπορεί να γίνει δεκτός.
- 57 Το Βασίλειο της Ισπανίας αμφισβητεί και ότι η σύναψη της συμφωνίας αυτής είχε ως συνέπεια στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Πρώτον, τονίζει ότι τα ποσά που βάσει της αρχικής συμφωνίας καταβλήθηκαν από τις δημόσιες αρχές στη Ferries Golfo de Vizcaya αντιπροσωπεύουν μόλις το 5 έως 7 % της αναγκαίας επενδύσεως για το άνοιγμα της νέας ναυτιλιακής γραμμής. Κατά συνέπεια, δεν είναι δυνατόν να προβάλλεται ότι, χωρίς την επέμβαση των ισπανικών αρχών, δεν θα είχε δημιουργηθεί η γραμμή αυτή. Δεύτερον, η παρεμβαίνουσα κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η γραμμή Santander-Plymouth δεν επηρεάστηκε σημαντικά από το άνοιγμα της γραμμής Bilbao-Portsmouth. Το γεγονός ότι η προσφεύγουσα δεν είχε ζημίες, και μάλιστα αύξησε το μερίδιό της αγοράς κατά τα πρώτα έτη μετά το άνοιγμα της νέας γραμμής, αποδεικνύει ότι το κύριο αποτέλεσμα του ανοίγματός της ήταν η αύξηση της ζήτησής.
- 58 Η Ισπανική Κυβέρνηση βεβαιώνει επιπλέον ότι οι βασικές αρχές ακολουθούν προ πολλού πολιτική στηρίζεως των ταξιδιών των προσώπων με χαμηλά εισοδήματα, πολιτική για την οποία τα πολιτιστικά και κοινωνικά προγράμματα των οποίων έγινε επίκληση στην παρούσα υπόθεση είναι μόνον ένα από τα παραδείγματα που ανέφερε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Συνεπώς, η συμφωνία με τη Ferries Golfo de Vizcaya δεν έχει εξαιρετικό χαρακτήρα. Αντιθέτως, εντάσσεται σε γενικό σχέδιο δράσεως που ακολουθείται τόσο από άλλες περιφερειακές κοινότητες όσο και σε εθνικό επίπεδο.
- 59 Η παρεμβαίνουσα Ferries Golfo de Vizcaya υποστηρίζει ότι η δέσμευση που ανέλαβαν οι βασικές αρχές σχετικά με την εκ των προτέρων απόκτηση ορισμένων ποσοτήτων ταξιδιωτικών δελτίων για χρήση σε συγκεκριμένη περίοδο αποτελεί συνηθέστατη εμπορική πράξη στον τομέα δραστηριότητας των ναυτιλιακών εταιριών. Αναφέρεται στις συμφωνίες κρατήσεως θέσεων που συνάπτο-

νται με τους επιχειρηματίες που αποκαλούνται ΙΤΧ, οι οποίοι και αυτοί αγοράζουν εκ των προτέρων μεγάλες ποσότητες τουριστικών εισιτηρίων και, κατά συνέπεια, επωφελούνται των τιμών που ισχύουν για ομάδες επιβατών. Οι εκπτώσεις που χορηγούνται στους επιχειρηματίες αυτούς ποικίλλουν μεταξύ του 5 και 30 % της γνωστοποιημένης στο κοινό τιμής, αναλόγως του μεγέθους και της διάρκειας της δεσμεύσεώς τους. Το ποσοστό μείωσης γύρω στο 15 % που προβλέπεται στη συμφωνία με το επαρχιακό συμβούλιο της Vizcaya είναι λογικό και σύμφωνο με τη συνήθη πρακτική στις συμβάσεις αυτού του είδους.

60 Η παρεμβαίνουσα εταιρία απορρίπτει την υπόθεση της προσφεύγουσας ότι οι επαρχιακές αρχές, για να επωφεληθούν της τιμής που ισχύει για ομάδες επιβατών, δεν χρειάζονταν να αγοράσουν εκ των προτέρων τα ταξιδιωτικά δελτία που προορίζονταν για την οργάνωση των πολιτιστικών και κοινωνικών ταξιδιών τους. Παρατηρεί ότι, εφόσον οι αρχές αυτές αναλαμβάνουν μακροπρόθεσμη δέσμευση, τυγχάνουν μεγαλύτερων εκπτώσεων. Επιπλέον, μπορούν να εξασφαλιστούν ότι θα είναι διαθέσιμες οι αναγκαίες θέσεις για την πραγματοποίηση των προγραμμάτων τους και έτσι να αποφύγουν πρόσθετα έξοδα.

61 Όσο για την πραγματική ύπαρξη ζητήσεως δυναμένης να δικαιολογήσει τη σχετική σύμβαση αγοράς, η Ferries Golfo de Vizcaya διευκρίνισε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι τα προγράμματα των επαρχιακών αρχών εντάσσονται, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο του προγράμματος διακοπών του Inserso για την τρίτη ηλικία, για το οποίο πρόγραμμα γίνεται λόγος στο ανακοινωθέν τύπου που η Επιτροπή εξέδωσε στις 7 Ιουνίου 1995. Περί το 50 % του συνόλου των ταξιδιωτικών δελτίων που απέκτησαν οι δημόσιες αρχές έχει ήδη χρησιμοποιηθεί από τις κατηγορίες προσώπων που αφορούν τα προγράμματα αυτά. Η χρησιμοποίηση των ταξιδιωτικών δελτίων μπορεί να μεταφερθεί για αργότερα, αλλά η ισχύς τους περιορίζεται στα ταξίδια κατά τη χαμηλή περίοδο.

62 Τα ποσά που έλαβε βάσει των συμφωνιών με τις βασικές αρχές είναι πολύ χαμηλά για να μπορέσουν να έχουν πραγματικές συνέπειες για τη βιωσιμότητα της. Κατά το άνοιγμα της νέας γραμμής, το 1993, τα έσοδα που απέρρευσαν από τη συμφωνία με τις δημόσιες αρχές αποτέλεσαν το 3,6 % του κύκλου εργασιών της. Λαμβανομένου υπόψη του κόστους εκμεταλλεύσεως που είχε για το ίδιο έτος, είναι φανερό ότι το άνοιγμα της γραμμής Bilbao-Portsmouth δεν εξαρτόταν από τα εν λόγω έσοδα. Εξάλλου, από τον Νοέμβριο του 1993 μέχρι

το 1995 ανεστάλη η πώληση ταξιδιωτικών δελτίων. Κατά την παρεμβαίνουσα, τα έσοδα που προήλθαν από τη νέα συμφωνία είναι ακόμη μικρότερα, δεδομένου ότι αποτελούν περί το 5,1 % του κύκλου εργασιών της το 1995 και το 4 % του κύκλου εργασιών της το 1997.

- 63 Επιπλέον, η παρεμβαίνουσα εταιρία θεωρεί ότι η γενομένη με την απόφαση αναφορά στη βιωσιμότητά της επιβεβαιώνει ότι η Επιτροπή όντως εξέτασε αν το επαρχιακό συμβούλιο της Vizcaya ενήργησε βάσει του κριτηρίου του ιδιώτη επιχειρηματία που επιθυμεί να αποκτήσει μεγάλες ποσότητες ταξιδιωτικών δελτίων για πολλά χρόνια. Στο πλαίσιο μιας συνήθους εμπορικής σχέσεως, η εξέταση της βιωσιμότητας του αντισυμβαλλομένου αποτελεί κρίσιμο στοιχείο. Εξάλλου, η παρεμβαίνουσα υπογραμμίζει ότι, αν η προσφεύγουσα προσέφερε υπηρεσία πορθμείου με βάση το λιμάνι του Bilbao, θα μπορούσε να την ανταγωνιστεί για την πώληση ταξιδιωτικών δελτίων στις επαρχιακές αρχές. Όμως, η δραστηριότητά της παροχής υπηρεσιών πορθμείου βασίζεται στο λιμάνι του Santander, το οποίο βρίσκεται σε άλλη περιφέρεια.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 64 Δεδομένου ότι η Επιτροπή και οι παρεμβαίνοντες αμφισβητούν το παραδεκτό ορισμένων επιχειρημάτων που η προσφεύγουσα προέβαλε προς στήριξη της προσφυγής της, πρέπει εκ προοιμίου να εξακριβωθεί αν όλα τα επιχειρήματα που ομαδοποιήθηκαν στο πλαίσιο του παρόντος λόγου ακυρώσεως μπορούν να ληφθούν υπόψη από το Πρωτοδικείο.
- 65 Δυνάμει του άρθρου 48, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας, απαγορεύεται κατά τη διάρκεια της δίκης η προβολή νέων ισχυρισμών εκτός αν οι ισχυρισμοί αυτοί στηρίζονται σε πραγματικά και νομικά στοιχεία που ανέκλυψαν κατά τη διαδικασία.
- 66 Εν προκειμένω, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι τα επιχειρήματα τα οποία στην ουσία συνδέονται στενώς με τον λόγο ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλεται παράβαση του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης δεν μπορούν να θεωρηθούν ως νέοι ισχυρισμοί υπό την έννοια του Κανονισμού Διαδικασίας, παρ' όλον ότι διατυπώθηκαν για πρώτη φορά με το υπόμνημα απαντήσεως. Συγκεκριμένα, δεν αμφισβητείται ότι η προσφεύγουσα διατύπωσε τον πιο πάνω λόγο ακυρώσεως με το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο και ότι ήδη από το στάδιο

αυτό προέβαλε πραγματικά και νομικά επιχειρήματα ικανά να τον στηρίξουν. Τα επιχειρήματα σχετικά με την έλλειψη αναλύσεως των συνεπειών που οι μαζικές και μακροπρόθεσμες αγορές ταξιδιωτικών δελτίων έχουν για τον ανταγωνισμό, καθώς και με τη διατήρηση στη συμφωνία του 1995 στοιχείων της αρχικής συμφωνίας που είχαν επικριθεί παλαιότερα, αποτελούν στην πραγματικότητα ανάπτυξη λόγου ακυρώσεως που διατυπώθηκε προηγουμένως. Κατά συνέπεια, παραδεκτώς προβλήθηκαν στο στάδιο του υπομνήματος απαντήσεως (βλ., ιδίως, την απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Φεβρουαρίου 1997, T-106/95, FFSA κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-229, σκέψη 125).

- 67 Είναι αλήθεια ότι ορισμένα επιχειρήματα προβλήθηκαν ρητώς με το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο στο πλαίσιο των άλλων λόγων ακυρώσεως. Τα επιχειρήματα αυτά πρέπει κατά μείζονα λόγο να κηρυχθούν παραδεκτά, καθόσον η Επιτροπή είχε τη δυνατότητα να απαντήσει σ' αυτά ήδη από το στάδιο του υπομνήματος αντικρούσεως. Τυχόν εσφαλμένος χαρακτηρισμός εκ μέρους ενός διαδίκου, ανεξαρτήτως του αν το σφάλμα αυτό αποκαλύφθηκε από τον αντίδικο, δεν μπορεί να εμποδίσει το Πρωτοδικείο να λάβει υπόψη, κατά την εκτίμηση του βασίμου ενός λόγου ακυρώσεως που προβλήθηκε νομότυπα, το σύνολο των επιχειρημάτων που συνδέονται με αυτόν.
- 68 Η Επιτροπή και οι παρεμβαίνοντες φρονούν ότι τα επιχειρήματα που η προσφεύγουσα προέβαλε κατά την προφορική διαδικασία, τα οποία στηρίζονται στην εξέταση των όρων της συμφωνίας του 1995, έπρεπε να διατυπωθούν με το εισαγωγικό της δίκης έγγραφο. Ισχυρίζονται ότι το κείμενο της συμφωνίας αυτής είναι δημόσιο έγγραφο, στο οποίο η προσφεύγουσα μπορούσε εύκολα να αποκτήσει πρόσβαση πριν από την άσκηση της προσφυγής της.
- 69 Εν προκειμένω, πρέπει να τονιστεί, πρώτον, ότι και τα επιχειρήματα που διατυπώθηκαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση συνδέονται στενώς με τον λόγο ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλεται παράβαση του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Δεύτερον, το Πρωτοδικείο παρατηρεί ότι ουδέν στοιχείο της δικογραφίας αποδεικνύει ότι η προσφεύγουσα όντως έλαβε το κείμενο της συμφωνίας του 1995 πριν αυτό κατατεθεί στη δικογραφία της παρούσας υποθέσεως. Υπό τις συνθήκες αυτές, χωρίς να χρειάζεται να εξεταστούν οι λόγοι για τους οποίους η προσφεύγουσα δεν μπόρεσε να αποκτήσει το σχετικό έγγραφο, που άλλωστε ζήτησε από την Επιτροπή, πρέπει να θεωρηθεί ότι τα επιχειρήματα που αντλούνται από την εξέταση του κειμένου της συμφωνίας αυτής στηρίζονται σε στοιχεία που ανέκυψαν κατά τη διαδικασία και, επομένως, πρέπει να κηρυχθούν παραδεκτά.

- 70 Όσον αφορά την ουσία του παρόντος λόγου ακυρώσεως, δεν αμφισβητείται μεταξύ των διαδίκων ότι, στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή δεν αποφάνθηκε επί του συμβιβαστού με την κοινή αγορά της φερόμενης επιδοτήσεως που χορηγήθηκε στη Ferries Golfo de Vizcaya, αλλά μόνον ερμήνευσε και εφάρμοσε στη συγκεκριμένη περίπτωση την έννοια της κρατικής ενισχύσεως κατά το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Συγκεκριμένα, για να αιτιολογήσει την απόφασή της να περατώσει τη διαδικασία που κινήθηκε βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, η Επιτροπή κατέληξε ρητώς στο συμπέρασμα ότι «η νέα συμφωνία που καλύπτει την περίοδο 1995-1998 δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση».
- 71 Για να εκτιμηθεί αν επιπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης η συμφωνία με την οποία μια δημόσια αρχή δεσμεύεται να λαμβάνει επί σειρά ετών ορισμένες υπηρεσίες από συγκεκριμένη επιχείρηση, έχει σημασία να υπομνησθεί ότι η διάταξη αυτή σκοπό έχει να αποτρέψει το ενδεχόμενο να επηρεαστεί το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο από πλεονεκτήματα που χορηγούνται από τις δημόσιες αρχές τα οποία, υπό διάφορες μορφές, νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό ευνοώντας ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένους κλάδους παραγωγής (αποφάσεις του Δικαστηρίου Ιταλία κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα, σκέψη 26, και της 24ης Φεβρουαρίου 1987, 310/85, Deufil κατά Επιτροπής, Συλλογή 1987, σ. 901, σκέψη 8). Εξ αυτού προκύπτει ότι κρατικό μέτρο υπέρ επιχειρήσεως το οποίο έχει τη μορφή συμβάσεως αγοράς ταξιδιωτικών δελτίων δεν μπορεί, απλώς και μόνο για τον λόγο ότι τα μέρη δεσμεύονται με αμοιβαίες παροχές, να αποκλειστεί εκ των προτέρων από την έννοια της κρατικής ενισχύσεως κατά το άρθρο 92 της Συνθήκης.
- 72 Άλλωστε, η ερμηνεία αυτή του άρθρου 92 της Συνθήκης έγινε δεκτή από την Επιτροπή με την απόφασή της της 29ης Σεπτεμβρίου 1993 να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης σχετικά με το καθεστώς ενισχύσεως που καθιέρωσε η αρχική συμφωνία. Παρά το γεγονός ότι, κατά την Ισπανική Κυβέρνηση, η χρηματοοικονομική παροχή προς τη Ferries Golfo de Vizcaya αποτελούσε το αντάλλαγμα για τα ταξιδιωτικά δελτία που απέκτησαν οι περιφερειακές αρχές, η Επιτροπή θεώρησε ότι η συμφωνία του 1992 είχε στοιχεία κρατικής ενισχύσεως, καθόσον οι όροι που συμφωνήθηκαν για την εμπορική αυτή πράξη δεν αντιστοιχούσαν με τους όρους συνήθους εμπορικής πράξεως. Για να αποδείξει το πλεονέκτημα που οι δημόσιες αρχές χορήγησαν στην επιχείρηση που έλαβε την ενίσχυση, η Επιτροπή επικαλέστηκε ορισμένες πτυχές της συμφωνίας αυτής (βλ. ανωτέρω τη σκέψη 6).

- 73 Από την αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως, καθώς και από την επιχειρηματολογία που η Επιτροπή ανέπτυξε στο πλαίσιο της παρούσας δίκης, προκύπτει ότι η μεταβολή της εκτιμήσεώς της όσον αφορά την ύπαρξη κρατικής ενισχύσεως υπέρ της Ferries Golfo de Vizcaya στηρίζεται σε δύο βασικές σχέψεις. Πρώτον, η συμφωνία του 1995 δεν έχει πλέον τα στοιχεία που επικρίθηκαν κατά το πέρας της εξετάσεως της αρχικής συμφωνίας και, κατά συνέπεια, η νέα συμφωνία πρέπει να θεωρηθεί συνήθης εμπορική πράξη. Δεύτερον, οι ισπανικές αρχές δικαιολόγησαν επαρκώς, αποδεικνύοντας το υπαρκτό των πολιτιστικών και κοινωνικών προγραμμάτων που οργανώνουν υπέρ των προσώπων που κατοικούν στο έδαφος της επαρχίας της Vizcaya, την πραγματική τους ανάγκη να συνάψουν τη σχετική σύμβαση αγοράς, για να μπορέσουν να διανεμήσουν τα ταξιδιωτικά δελτία στους ωφελουμένους από τα προγράμματα αυτά.
- 74 Συνεπώς, πρέπει πρώτ' απ' όλα να εξεταστεί αν, όπως ισχυρίζεται η Επιτροπή, η συμφωνία αυτή δεν έχει πλέον τα στοιχεία που οδήγησαν την Επιτροπή στο συμπέρασμα ότι η αρχική συμφωνία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Συναφώς, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι ορισμένα στοιχεία, όπως η πληρωμή από τις δημόσιες αρχές των ταξιδιωτικών δελτίων με τιμή, για καθένα από αυτά, ανώτερη της γνωστοποιημένης στο κοινό εμπορικής τιμής και η διακύμανση του συνολικού ποσού της επιδοτήσεως αναλόγως των θετικών ή αρνητικών αποτελεσμάτων εκμεταλλεύσεως της επιχειρήσεως, όντως απαλείφθηκαν από το κείμενο της συμφωνίας του 1995. Όμως, όπως παρατήρησε η προσφεύγουσα, η νέα συμφωνία εξακολουθεί να προβλέπει την επί σειρά ετών απόκτηση προκαθορισμένου αριθμού ταξιδιωτικών δελτίων και, παρά τη μείωση της για καθένα από αυτά τιμής αναφοράς, παρέχει στη Ferries Golfo de Vizcaya συνολικά έσοδα των οποίων το ποσό είναι όχι μόνον ίσο αλλά και ελαφρώς ανώτερο του ποσού που συμφωνήθηκε στην αρχική συμφωνία.
- 75 Λαμβανομένων υπόψη των περιστατικών αυτών, το γεγονός ότι οι όροι της συμφωνίας του 1995, ιδίως όσον αφορά τη δέσμευση μακροπρόθεσμης αγοράς και τις μαζικές εκπτώσεις που χορηγήθηκαν στον αγοραστή, είναι συγκρίσιμοι με τους όρους των συμβάσεων που συνάπτονται γενικώς μεταξύ των ναυτιλιακών εταιριών και των επιχειρηματιών που αποκαλούνται ΙΤΧ δεν αρκεί για να αποδείξει ότι η απόκτηση ταξιδιωτικών δελτίων από το επαρχιακό συμβούλιο της Vizcaya έχει τον χαρακτήρα συνήθους εμπορικής πράξεως.
- 76 Συγκεκριμένα, η δικογραφία δεν επιτρέπει το συμπέρασμα ότι ο αριθμός των ταξιδιωτικών δελτίων που αποτελούν αντικείμενο της συμφωνίας του 1995 καθορίστηκε από αύξηση των πραγματικών αναγκών των δημοσίων αρχών, οι οποίες απαίτησαν την απόκτηση συνολικά 46 500 ταξιδιωτικών δελτίων προς χρήση στη γραμμή Bilbao-Portsmouth κατά τα έτη 1995-1998, ενώ οι ανάγκες

αυτές ανήλθαν αρχικώς μόνο σε σύνολο 26 000 ταξιδιωτικών δελτίων για τα έτη 1993-1996. Επιπλέον, το δυνάμενο να ενισχύσει την ανταγωνιστική θέση της Ferries Golfo de Vizcaya πλεονέκτημα δεν εξαλειφθηκε απλώς και μόνο για τον λόγο ότι η επιχείρηση που έλαβε τις ενισχύσεις οφείλει να παράσχει μεγαλύτερη ποσότητα μεταφορικών υπηρεσιών έναντι οικονομικού ανταλλάγματος που παραμένει σχετικά αμετάβλητο. Εφόσον τα ταξιδιωτικά δελτία που απέκτησαν οι ισπανικές αρχές μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνο κατά τη χαμηλή περίοδο, οι αυξημένες υπηρεσίες της επιχείρησης κατ' αρχήν δεν της επιβάλλουν σημαντικά πρόσθετα έξοδα και, κατά συνέπεια, τα αποτελέσματα που η νέα συμφωνία έχει για τον ανταγωνισμό και για το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών είναι τα ίδια με εκείνα που μπορούσαν να καταλογιστούν στη συμφωνία του 1992.

77 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, το σχετικά μικρό ύψος μιας ενίσχυσης ή το σχετικά μέτριο μέγεθος της επιχειρήσεως που έλαβε την ενίσχυση δεν αποκλείουν εκ των προτέρων το ενδεχόμενο να έχει επηρεαστεί το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 21ης Μαρτίου 1990, C-142/87, Βέλγιο κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-959, σκέψη 43, της 14ης Σεπτεμβρίου 1994, C-278/92, C-279/92 και C-280/92, Ισπανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. I-4103, σκέψεις 40 έως 42, και του Πρωτοδικείου της 30ής Απριλίου 1998, T-214/95, Vlaams Gewest κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-717, σκέψη 48). Εν προκειμένω, η επίμαχη ενίσχυση επηρεάζει το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο λόγω του ότι η λαβούσα την ενίσχυση επιχείρηση συνδέει πόλεις που βρίσκονται σε διαφορετικά κράτη μέλη και ανταγωνίζεται ναυτιλιακές εταιρίες που είναι εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη (βλ., με το αυτό περιεχόμενο, την προαναφερθείσα απόφαση Vlaams Gewest κατά Επιτροπής, σκέψη 52). Υπό τις συνθήκες αυτές, οι παρατηρήσεις των παρεμβαπόντων ότι τα έσοδα που ατέρρευαν από τη συμφωνία με τις δημόσιες αρχές αποτελούν μικρό ποσοστό του ετήσιου κύκλου εργασιών της Ferries Golfo de Vizcaya δεν ασκούν επιρροή για να καθοριστεί αν το σχετικό κρατικό μέτρο καλύπτεται από την έννοια της κρατικής ενίσχυσης κατά το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

78 Ομοίως, όταν μια χρηματοοικονομική ενίσχυση που χορηγήθηκε από τις δημόσιες αρχές ενισχύει τη θέση μιας επιχειρήσεως έναντι άλλων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων, η ενίσχυση αυτή εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 92. Από τη νομολογία προκύπτει ότι η δυνατότητα μιας ενίσχυσης να ενδυναμώσει την ανταγωνιστική θέση της επιχειρήσεως που έλαβε την ενίσχυση αυτή εκτιμάται με κριτήριο το πλεονέκτημα που παρασχέθηκε στην εν λόγω επιχείρηση, χωρίς να χρειάζεται να εξεταστούν τα αποτελέσματα εκμεταλλεύσεως των ανταγωνιστών της (βλ., με το αυτό περιεχόμενο, τις προαναφερθείσες αποφάσεις Philip Morris κατά Επιτροπής, σκέψεις 10 και 11, και Βέλγιο κατά Επιτροπής, σκέψεις 22 και 23).

79 Η δεύτερη βασική σκέψη επί της οποίας η Επιτροπή στηρίχθηκε όταν αποφάσισε ότι η συμφωνία του 1995 δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση πρέπει να νοηθεί υπό την έννοια ότι η οργάνωση συγκεκριμένων προγραμμάτων, στο μέτρο που συνεπάγονται τη χρησιμοποίηση της ναυτιλιακής γραμμής Bilbao-Portsmouth από διάφορες ομάδες κατοίκων, μπορεί να αποδείξει με αντικειμενικό τρόπο ότι οι ισπανικές αρχές έχουν όντως ανάγκη να αποκτήσουν από τη Ferries Golfo de Vizcaya ορισμένη ποσότητα ταξιδιωτικών δελτίων. Όμως, όπως το Πρωτοδικείο διαπίστωσε πιο πάνω στη σκέψη 76, από τη δικογραφία δεν προκύπτει ότι η συνολική ποσότητα ταξιδιωτικών δελτίων που αποκτήθηκε από το επαρχιακό συμβούλιο της Vizcaya βάσει της συμφωνίας του 1995 καθορίστηκε αναλόγως των πραγματικών του αναγκών. Αντιθέτως, προέκυψε ότι, για να διατηρηθεί η παροχή που χορηγήθηκε βάσει της συμφωνίας αυτής σε επίπεδο ανάλογο με το επίπεδο της παροχής που προέβλεπε η αρχική συμφωνία, ήταν αναγκαίο, λαμβανομένης υπόψη της μείωσης της τιμής αναφοράς για κάθε ταξιδιωτικό δελτίο, να αυξηθεί σημαντικά ο συνολικός αριθμός των ταξιδιωτικών δελτίων που έπρεπε να αποκτηθούν από τις δημόσιες αρχές.

80 Το συμπέρασμα ότι η συμφωνία του 1995 δεν αποτελεί συνήθη εμπορική πράξη είναι ακόμη περισσότερο επιβεβλημένο δεδομένου ότι, όπως τόνισε η προσφεύγουσα, τα ποσά που καταβλήθηκαν στη Ferries Golfo de Vizcaya βάσει της αρχικής συμφωνίας, την οποία τα μέρη κατήγγειλαν κατόπιν της απόφασης της Επιτροπής της 29ης Σεπτεμβρίου 1993, έμειναν στη διάθεση της επιχειρήσεως που έλαβε την ενίσχυση μέχρις ότου η σύναψη της νέας συμφωνίας της παρέσχε τη δυνατότητα να συμψηφίσει τις οφειλές της με τις απαιτήσεις της κατά του επαρχιακού συμβουλίου της Vizcaya.

81 Επιπλέον, πρέπει να υπομνησθεί ότι οι πολιτιστικοί και κοινωνικοί σκοποί που επιδιώκουν ενδεχομένως οι ισπανικές αρχές δεν ασκούν καμία επιρροή κατά τον χαρακτηρισμό της συμφωνίας του 1995 με γνώμονα το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Συγκεκριμένα, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι το άρθρο 92, παράγραφος 1, δεν διακρίνει αναλόγως των αιτιών ή των σκοπών των κρατικών επεμβάσεων, αλλά τις ορίζει με κριτήριο τα αποτελέσματά τους (προαναφερθείσες αποφάσεις Ιταλία κατά Επιτροπής, σκέψη 27, Γαλλία κατά Επιτροπής, σκέψη 20, και FFSA κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 195). Όμως, οι σκοποί αυτοί λαμβάνονται υπόψη από την Επιτροπή όταν, κατά την άσκηση της πάγιας εξουσίας εξετάσεως που της απονέμει το άρθρο 93 της Συνθήκης, αποφαινεται επί του συμβιβαστού με την κοινή αγορά μέτρου έχοντος ήδη χαρακτηριστεί ως κρατικής ενισχύσεως και εξακριβώνει αν το μέτρο αυτό μπορεί να τύχει μιας των εξαιρέσεων του άρθρου 92, παράγραφοι 2 και 3 (βλ., με το

αυτό περιεχόμενο, τη διάταξη του Πρωτοδικείου της 18ης Φεβρουαρίου 1998, T-189/97, Comité d'entreprise de la Société française de production κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. ΙΙ-335, σκέψη 40).

- 82 Λαμβανομένων υπόψη όλων των ανωτέρω, το Πρωτοδικείο συνάγει ότι η εκτίμηση της Επιτροπής, κατά την οποία η συμφωνία του 1995 δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση, στηρίζεται σε εσφαλμένη ερμηνεία του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Συνεπώς, η απόφαση περατώσεως της διαδικασίας εξετάσεως που κινήθηκε σχετικά με τις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στη Ferries Golfo de Vizcaya φέρει το στίγμα παραβάσεως της διατάξεως αυτής και πρέπει να ακυρωθεί.
- 83 Κατά συνέπεια, δεν είναι αναγκαίο να εξεταστούν οι άλλοι λόγοι ακυρώσεως που προέβαλε η προσφεύγουσα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 84 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ηττήθηκε και η προσφεύγουσα ζήτησε την καταδίκη της Επιτροπής στα δικαστικά έξοδα, η Επιτροπή πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.
- 85 Σύμφωνα με το άρθρο 87, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, τα κράτη μέλη που παρεμβαίνουν στη δίκη φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα. Κατά το τρίτο εδάφιο της ίδιας παραγράφου, το Πρωτοδικείο μπορεί να αποφασίσει ότι ο παρεμβαίνων, ακόμη και όταν δεν είναι κράτος συμβαλλόμενο στη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, κράτος μέλος, κοινοτικό όργανο ή η Εποπτεύουσα Αρχή της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών, φέρει τα δικαστικά του έξοδα. Το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι, εν προκειμένω, η παρεμβαίνουσα Ferries Golfo de Vizcaya πρέπει να φέρει τα δικαστικά της έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (πρώτο πενταμελές τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Ακυρώνει την απόφαση της Επιτροπής της 7ης Ιουνίου 1995 περί περατώσεως της διαδικασίας εξετάσεως που κινήθηκε βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ (ενισχύσεις υπέρ της Ferries Golfo de Vizcaya SA), η οποία κοινοποιήθηκε στην Ισπανική Κυβέρνηση στις 11 Ιουλίου 1995 και δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*.
- 2) Καταδικάζει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.
- 3) Το Βασίλειο της Ισπανίας και η Ferries Golfo de Vizcaya SA φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

Vesterdorf

Bellamy

Moura Ramos

Pirrung

Mengozzi

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 28 Ιανουαρίου 1999.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

H. Jung

B. Vesterdorf